

PODŮRNÁ OPATŘENÍ

Individualizace výuky

METODY VÝUKY

- ▶ vycházejí z obecných didaktických zásad
- ▶ reflektují možnosti a potřeby žáka
- ▶ rozvíjejí a podporují preferované učební styly žáka
- ▶ respektují míru nadání žáka a jeho specifika
- ▶ rozvíjí vnímání, zapamatování a reprodukci poznatků, řešení typových úloh a problémů
- ▶ vedou k osvojení vědomostí a dovedností pomocí opakování a procvičování
- ▶ aktivizují a motivují žáka, upevňují pracovní návyky

INDIVIDUALIZACE VÝUKY

- ▶ = zohledňování individuálních potřeb žáků a stylů učení žáků, doplňující výklad nebo procvičování, princip multisenzorického přístupu aj.
- ▶ Předpokladem je znalost obecných didaktických zásad:
 - ▶ **Zásada komplexního rozvoje žáka** v sobě zahrnuje kognitivní, psychomotorickou i afektivní oblast - učitel tedy vzdělává i vychovává, spolupodílí se na působení rodiny.
 - ▶ **Zásada vědeckosti** předpokládá orientaci a sledování aktuálních vědeckých poznatků, které lze aplikovat v pedagogické praxi, teoretické poznatky by pak měl učitel prezentovat v souladu s praxí, tedy s běžnými zkušenostmi žáků v každodenním životě.
 - ▶ **Zásada uvědomělosti a aktivity** předpokládá hlubší pochopení naučených poznatků, které žáku umí vysvětlit, formulovat a aplikovat v praxi.
 - ▶ **Zásada názornosti**, která využívá zrakové vnímání, srozumitelné příklady, používání dobře známých pojmů.
 - ▶ **Zásada soustavnosti a přiměřenosti** připomíná, že poznatky je nutné upevňovat v určitém logickém uspořádání, které respektuje věkové hledisko žáka, a k upevnění poznatků je potřeba soustavného působení.
 - ▶ **Zásada individuálního přístupu** respektuje rozdíly v úrovni myšlení, řeči, citových a volních procesů, v zájmech, charakterových vlastnostech, postojích k učení, zkušenostech, domácím prostředí (Kurelová in Kalhous, Obst a kol., 2002).

Příklady forem práce při individualizaci výuky

- ▶ vyšší míra pozorování dítěte, sledování a zaznamenání jeho vzdělávacích potřeb,
- ▶ hledání bariér či překážek, které brání úspěšnému rozvoji školních dovedností, identifikace oslabených oblastí u rizikových žáků,
- ▶ zadávání úkolů rozvíjejících oslabené schopnosti dítěte (v oblasti percepce, motoriky, řeči a jazykových schopností),
- ▶ používání pomůcek, pracovních listů, podnětových materiálů podle potřeb dítěte,
- ▶ individuální uplatňování metodických kroků při výuce čtení a psaní (respektování úrovně, na jakou se žák dostal, procvičování, podpora pro postup do vyšší metodické roviny),
- ▶ zadávání individuální obtížnosti úkolů tak, aby splnění úkolu přinášelo dítěti motivaci pro další práci, pocit radosti z úspěšně řešených úkolů,

- ▶ zadávání jednodušších činností u žáků, kteří nedosahují „třídní“ úrovně v dílčích činnostech,
- ▶ zadávání obtížnějších úkolů žákům, kteří se v dosažených dovednostech pohybují nad rámcem „třídní“ úrovně,
- ▶ při učení pokud možno zapojení všech smyslů, vyhledávání vhodných pomůcek a materiálů pro multisenzoriální přístup,
- ▶ ověřování porozumění zadaného úkolu,
- ▶ v případě potřeby opakovaný individuální výklad,
- ▶ větší dohled a podpora, povzbuzení při plnění úkolů, ocenění přístupu žáka, pečlivosti, svědomitosti aj.,

- ▶ umožnění více času na splnění úkolu, pokud to pracovní tempo dítěte vyžadovalo,
- ▶ větší tolerance při hodnocení výkonů žáků, hodnocení splněných úkolů (naopak nehodnocení toho, co dítě nezvládalo - vzhledem k času i možnostem žáka),
- ▶ práce žáků ve dvojicích, dopomoc „slabšímu“ či „pomalejšímu“ žáku,
- ▶ pokud je to možné, využití asistenta ve výuce,
- ▶ předávání materiálů rodičům podle potřeb jednotlivého dítěte, pro domácí procvičování.

Individuální výuka (doučování)

= další forma individualizace výuky, když nepostačuje individualizovaná podpora učitele v rámci vyučovacího procesu.

- ▶ Dítě tak pracuje s vlastním podnětovým materiálem, učitel nebo jiný dospělý (rodič, asistent pedagoga) je s dítětem ve významné interakci, proces je tedy intenzivnější.
- ▶ Z tohoto pohledu musíme někdy regulovat délku takovéto přímé podpory, protože intenzivní práce může dítě dříve unavit. **Zejména musíme pracovat s tím, že cílem doplňování učiva není „pouze“ naučit chybějící poznatky, ale zejména naučit se učit se.** Metaučení v sobě vždy zahrnuje schopnost jednotlivce pochopit princip, na jehož základě si může zapamatovat a následně vybavit vědomosti, princip, který je podstatou dovednosti jednotlivce uvědomit si svoji strategii učení.

učební preference žáka

= zohledňování individuálních kognitivních a učebních stylů žáka

Žáci většinou při učení kombinují celostní a sekvenční způsob zpracování informací, v další dimenzi pak buď spíše preferují vizualizované informace, nebo naopak informace verbalizované

Vstupní preferenční systémy jsou prakticky u každého žáka originální kombinací vizuálního, auditivního, kinestetického způsobů zpracovávání informací, poznamenávají způsob ukládání do paměti a následného vybavování, hovoříme tedy o strategii nebo stylu učení.

Přehled učebních preferencí při samostatném učení žáků

- ▶ **žák s preferencí sekvenčního kognitivního stylu:** používání strukturovaných zápisů, používání odrážek, třídění do kategorií a podkategorií (za prvé, za druhé, za třetí, a), b), c) využívání osnov, kognitivních map, využívání přesného postupu práce, práce od částí k celku
- ▶ **žák s preferencí celostního kognitivního stylu:** preference znalosti širších souvislostí, výuka pomocí příběhů a zážitků, postup od širších souvislostí k dílčím informacím, tj. od celku k částem, lepší osvojení znalostí, pokud může poznatek procvičit či upevnit v rámci cvičení, názorné ukázky
- ▶ **žák s tendencí k verbalizaci:** upřednostňuje, když může o problému číst, hovořit nebo psát; obrázky a nákresy má tendenci popisovat, tj. převádět ze zrakového do řečového módu, vyhovuje mu hovořit o postupech práce, postupy zapisuje verbálně, o tématech hovoří rád a zeširoka

- ▶ **žák s tendencí k vizualizaci:** preferuje zpracování problémů pomocí skic, nákresů, náčrtů, piktogramů; obtížně se vyjadřuje slovně, když nemá zrakovou oporu, potřebuje důkladné zápisy v sešitech, které barevně značí, používá nalepovací štítky s klíčovými pojmy, grafy, myšlenkovými mapami,
- ▶ **žák preferující auditivní učební styl:** potřebuje učivo slyšet, řadu informací si zapamatuje z výuky, aniž by si psal poznámky, učí se přeříkáváním učiva, diskusí o tématu či výkladem druhé osobě,
- ▶ **žák preferující vizuální učební styl:** potřebuje důkladné zápisy v sešitech, které barevně značí, používá nalepovací štítky s klíčovými pojmy, grafy, myšlenkovými mapami; je pro něj důležité vidět, ať už se jedná o slova či obrazy

- ▶ **žák preferující kinestetický učební styl:** učí se nejlépe prostřednictvím pohybu a praktického zkoušení činností, vyhovuje mu si učivo zapisovat či přepisovat, protože proces psaní je pro něj důležitým nástrojem zpracování a zapamatování informací, může mu vyhovovat informace zakreslovat, přeříkávat, odpočítávat na prstech, při učení se pohybovat, podněty si fyzicky osahat.

Mapování učebního stylu žáka

Doporučení k samostudiu:

- ▶ ZAPLETALOVÁ, J., MRÁZKOVÁ, J. *Metodika nastavování podpůrných opatření*. NÚV 2014/2016 - s. 44 a dále